

Σκέψεις, προβληματισμοί, ανησυχίες και κάποιες προτάσεις
από τον
Αντώνη Πατέλη

Πάρος, ένα νησί με δύο όψεις.

Σε ποιους θα ανήκει

στο μέλλον αυτό το μικρό και πανέμορφο νησί;

- A) Υπάρχων πραγματικότητα.
- B) Τι μπορούμε να κάνουμε;

Δυο όψεις του ιδίου νησιού.

Για έναν που δεν ζει το νησί, η εικόνα που αποκομίζει, από τις διαφημιστικές καμπάνιες που συνεχώς πληθαίνουν (παίρνοντας διεθνή διάσταση), είναι: ότι η Πάρος αποτελεί ένα μικρό επίγειο παράδεισο, ένα ονειρεμένο νησί για τις θερινές διακοπές, αλλά και ένα κατάλληλο μέρος για κερδοφόρες μεγάλοεπενδύσεις...!

Ένα σημαντικό ποσοστό των κατοίκων πιστεύει, ότι μια τέτοια προοπτική, ανάπτυξη - εξέλιξη, θα αποφέρει δουλειές και πολύ μεγάλη ευημερία στον τόπο.

Είναι όμως έτσι;

Γιατί υπάρχουν και αρκετοί συμπατριώτες μας, που με περισυλλογή βλέπουν αυτήν την πορεία που έχει πάρει το νησί μας και ανησυχούν, για το ποιο θα είναι το μέλλον.

Το τι συντελείται τα τελευταία χρόνια, ιδιαίτερα το τελευταίο διάστημα, όπως διαπιστώνεται εντελώς εμπειρικά από τους μόνιμους κατοίκους, αλλά και από τις συνεχείς αναρτήσεις, σχόλια και φωτογραφίες, δυστυχώς, επιβεβαιώνουν μια τέτοια ανησυχία. Το νησί έχει καταντήσει ένα απέραντο εργοτάξιο. Παντού κτίζεται, από παραλίες -δίπλα και πάνω στο κύμα- (περιφράζοντας φυσικά και αποκλείοντας την πρόσβαση στο αιγιαλό), πάνω σε λόφους και μέσα σε λόφους. Μέχρι και δημιουργία τεχνητών χωριών (σκέπτονται να κάνουν οι επίδοξοι επενδυτές...). Πολύ δε περισσότερο ανησυχεί, το τι επιφυλάσσει, όχι τόσο το μακρινό μέλλον, αλλά το άμεσα κοντινό, που δείχνει και το μακρινό...

Εδώ και μερικά χρόνια, σε αυτόν τον μικρό τόπο τα πάντα πουλιούνται και αγοράζονται, χωρίς κανένα φραγμό. Οι αγορές, δεν γίνονται τόσο από τους ντόπιους (οι ντόπιοι μόνο πουλάνε, ελάχιστοι αγοράζουν) αλλά από Ελληνικά και ξένα μεγάλα οργανωμένα οικονομικά συμφέροντα – όμιλοι - λόμπι.

Ένας από τους βασικούς λόγους (αν όχι ο βασικότερος), που διεθνή μέσα, προβάλλουν αυτό το ωραίο νησί, είναι η προσέλκυση μεγαλοεπενδυτών! Όσο μεγαλύτερη γνωστοποίηση γίνεται, τόσο πιο πλούσιοι αγοραστές της γης μας – επενδυτές, ενδιαφέρονται και έρχονται.

Πόσο μπορεί να αντέξει το νησάκι, αυτήν την λαίλαπα της αναβάθμισης – υποβάθμισης, της εξέλιξης και της χλιδής;

Ενδεχομένως η Πάρος να μην γεμίσει με χλιδάτα πεντάστερα ξενοδοχεία - αν, και δεν αποκλείεται, όπως και δεν αποκλείεται να δούμε στο “Ξερό ξύλο” (λόφος που συγγενεύει από τα αριστερά, όπως το κοιτάμε από τα Κακάπετρα, με τους Αγίους Αναργύρους), να ξεφυτρώσει κανένα Καζίνο, ή, γιατί όχι, και μέσα στο Αγροκήπιο; μιας και θα αναβαθμιστεί τόσο πολύ- αλλά από πολυτελή μπαγκαλόους και βίλες (φυσικά με πειραγμένο Κυκλαδίτικο στυλ... αν και δεν αποκλείεται και ανάμιξη αρχιτεκτονικών στοιχείων, εντελώς ξένα από την λαϊκή αρχιτεκτονική παράδοση του νησιού), για να στεγάσει τους νέους Κροίσους, με ηλεκτροφόρα σύρματα στις μάντρες τους, (για να μην ενοχλούνται οι υψηλοί ιδιοκτήτες και φιλοξενούμενοι, με το ‘καλημέρα γείτονα/ισσα’, συνήθειες πεπαλαιωμένες και ξεπερασμένες... που δεν δένουν πλέον με τα νέα ήθη).

Η τάση αυτή είναι ήδη φανερή στον τρόπο που “αναπτύσσεται...” το νησί: Η γη πουλιέται από άκρο σε άκρο, για να μετατραπεί σε παραθεριστικές κατοικίες πάμπλουτων από όλο τον κόσμο και τα πιο σημαντικά μαγαζιά, ξενοχτάδικα και ξενοδοχεία, μεταβιβάζονται ή δημιουργούνται από ξένους επιχειρηματίες. Το αποτρόπαιο μοντέλο της Μυκόνου με τους μπράβους να τα φυλάνε τις νύχτες και να λύνουν με το δικό τους γνωστό τρόπο... τις διαφορές τους, δείχνει ήδη τα πρώτα του σημάδια και στο νησί μας.

Και οι Παριανοί...; Ενοικίαση σπιτιών μέσω Airbnb (είναι της μόδας τελευταία για όσους φυσικά έχουν), ενοικίαση αυτοκινήτων και μηχανών - γουρούνες, εργάτες βασικά οικοδόμοι και κηπουροί (για να περιποιούνται οι τελευταίοι, τους πανέμορφους κήπους των βιλών που ξεπερνούν ακόμα και αυτών των Βερσαλλιών και ας ήταν το χαρακτηριστικό των Κυκλαδονήσων το ξερό και άνυδρο), υπάλληλοι. Οι κοπέλες οικιακοί βοηθοί, καμαριέρες, γκαρσόνες και οι νέοι γκαρσόνια. Όλοι Εργαζόμενοι σκληρά, καταδικασμένοι σε μια εξαιρετικά δύσκολη καθημερινότητα, ειδικά τους καλοκαιρινούς μήνες, με μια ιδιαίτερα υποβαθμισμένη ποιότητα ζωής.

Αυτή είναι η διαφαινόμενη προοπτική για τους πολλούς από τους κατοίκους - εξαιρούμενων βέβαια των ελαχίστων περιπτώσεων που “έπιασαν το νόημα των καιρών” και κινήθηκαν αναλόγως και έγκαιρα.

Φυσικά, τα μεροκάματα, όσο πιο χαμηλά γίνεται.

Γιατί δεν πρέπει να ξεχνάμε, ούτε μια στιγμή, ότι έχουμε να ανταγωνιστούμε οικονομικούς και πολιτικούς μετανάστες, από τους οποίους οι περισσότεροι ζουν πολύ κάτω από τα όρια της φτώχειας... Τι να κάνουμε, αυτό απαιτεί ο ανταγωνισμός της ελεύθερης αγοράς και εμείς πρέπει να προσαρμοστούμε, αν θέλουμε να επιβιώσουμε.

Ξένοι λοιπόν;

Ναι!

Ξένοι στη γη των προγόνων μας. Το “ανθρώ...” μας μέλλον το δείχνουν η Μύκονος, η Σαντορίνη, παλιότερα Κέρκυρα, Ρόδος... και άλλες πόλεις του εξωτερικού που βρίσκονται σε παρόμοια μοίρα με την δική μας και οι μόνιμοι κάτοικοι τους προσπαθούν να βρουν απεγνωσμένα διέξοδο στο αδιέξοδο, που οι ίδιοι έχουν δημιουργήσει σε μεγάλο βαθμό. Με τη διαφορά, ότι στις ξένες χώρες το πρόβλημα εμφανίζεται κυρίως σε χωριά και πόλεις παραθαλάσσιες ή ηπειρωτικές, ενώ εδώ, πρόκειται για μικρά νησιά, που σημαίνει πως, εξαιτίας της περιορισμένης τους έκτασης, η όποια αλλοίωση επέρχεται θα είναι πολύ σύντομα, μη αναστρέψιμη.

Όσα συμβαίνουν στην Πάρο δείχνουν το μέλλον στα άλλα νησιά που θα μας ακολουθήσουν, γιατί σίγουρα θα ακολουθήσουν, δίχως να παραδειγματίζονται από εμάς, όπως και εμείς δεν παραδειγματιστήκαμε από άλλα νησιά και κοσμοπολίτικα μέρη του κόσμου που προηγήθηκαν. Και αυτό, διότι δεν έχουμε γνωρίσει άλλο μοντέλο που να ανταγωνίζεται το συγκεκριμένο μοντέλο ανάπτυξης, κι έτσι, αυτό που ήδη ζούμε, παρά τα τεράστια προβλήματα που δημιουργεί, φαίνεται να αποτελεί μονόδρομο.

Τόσο μικρό που είναι το νησάκι μας και γενικότερα τα νησιά μας, πολύ σύντομα κινδυνεύουν να χάσουν την ιδιαιτερότητα τους, που τα έκανε τόσο μοναδικά, αγαπητά και γνωστά παγκοσμίως. Όπως: το φυσικό τους περιβάλλον, την ιστορία τους, τον πολιτισμό τους, τις αξίες τους. Αν και μάλλον... τώρα που το σκέπτομαι, ο Πολιτισμός (φυσικά, αρκετά μεταλλαγμένος και προσαρμοσμένος στη νέα εποχή...), μαζί με τα παραδοσιακά χωριά και ορισμένα παραδοσιακά έθιμα, θα παραμείνουν και μερικώς θα “αξιοποιηθούν...”. Όχι όμως για να πάρουμε την φιλοσοφία που κλείνουν μέσα τους και να φτιάξουμε έναν καλύτερο κόσμο, αλλά για να αποτελέσουν κράχτη, βιτρίνα - ατραξιόν, σε αυτό το νέο κοσμοπολίτικο περιβάλλον που θα έχει διαμορφωθεί.

Όλος αυτός ο εφιάλτης -γιατί περί εφιάλτη πρόκειται- θα ολοκληρωθεί, όταν μπουν στο στόχαστρο των διαφόρων καρτέλ, -που δυστυχώς έχουν μπει-, όλα τα νησιά μας. Απλώς, υπάρχουν κάποιες προτεραιότητες και ορισμένα από αυτά πρέπει να περιμένουν... τον κορεσμό εκείνων που προηγούνται, αν και από ότι μαθαίνω ανιχνεύουν συστηματικά το έδαφος και σε αυτά και όχι μόνο.

Ωραίο μέλλον επιφυλάσσεται στα πανέμορφα νησιά -τα μικρά διαμάντια του Αιγαίου- και γενικότερα των νησιών μας και τους μόνιμους κατοίκους των και ιδιαίτερα στους νέους μας.

Αλήθεια, όριο σε αυτήν την εντελώς στρεβλή και καταστροφική δήθεν ανάπτυξη, θα μπει; και από ποιούς; η όλα θα τα ρυθμίσει η αγορά, το χρήμα και το αδηφάγο των εταιρειών και των πλούσιων πελατών τους;

Ερώτηση: Ο κάθε κάτοικος των νησιών θα αντισταθεί μόνος του, στην τεράστια πρόκληση και πρόσκληση του χρήματος;

Φυσικά και όχι! Θα ήταν ουτοπία να πιστεύαμε κάτι τέτοιο.

Ο καθένας κινείται από το στενό ατομικό του συμφέρον και μόνο! (όπως συμβαίνει, στην συντριπτική πλειοψηφία του κόσμου). Σε αυτό επάνω δεν μπορούμε να κατηγορήσουμε κανέναν. Δεν γίνεται, είναι πολύ δύσκολο, ο κάθε πολίτης, να έχει ένα ευρύτερο σκεπτικό και έτσι να μπορεί να δει και να συνειδητοποιήσει το πώς οι ενέργειες του είναι καθοριστικές για το μέλλον αυτού του τόπου και των παιδιών του και να ενεργήσει με γνώμονα το συλλογικό καλό και την ποιότητα ζωής, που ο ίδιος πάλι θα εισπράξει. Αυτό θέλει άλλες προϋποθέσεις για να γίνει.

Ποιος ή ποιοί μερίμνησαν τόσα χρόνια, για να υπάρξουν αυτές οι προϋποθέσεις; υλικές, πολιτιστικές - συνειδησιακές;

Η Ευθύνη βαραίνει πολλούς...(!) οι περισσότεροι δε από αυτούς, καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα ιδεολογιών και πιστεύω. Δεν μπορούμε όμως να παραβλέψουμε, ότι την μεγαλύτερη ευθύνη την έχουν εκείνοι που έχουν τον πρώτο λόγο και καθορίζουν την πορεία της χώρας και των τοπικών κοινωνιών. Διότι ο κόσμος, δυστυχώς... ακολουθεί, χωρίς πολλές σκέψεις και έλεγχο των καθημερινών του ενεργειών, που είναι όμως καθοριστικές, για το αύριο και το μέλλον, τόσο το δικό του, όσο και της κοινωνίας.

Ο πραγματικός ρόλος του κράτος και της Αυτοδιοίκησης Α και Β βαθμού είναι να σταθούν πάνω από τα συγκρουόμενα μικροσυμφέροντα και ατομικές επιδιώξεις των πολιτών, των οικονομικών παραγόντων και των μεγιστάνων του χρήματος και να διαμορφώσουν Εθνικό Πρόγραμμα, για την ανάπτυξη της χώρας, με Όραμα και Μέλλον, που θα εξειδικεύεται στις ανάγκες και ιδιαιτερότητες της κάθε περιφέρειας και του κάθε Δήμου, προς ουσιαστικό όφελος των τοπικών κοινωνιών και των πολιτών. Και με αυτό το σκεπτικό να ψηφίζονται νόμοι και διατάγματα για υγιή ανάπτυξη, ποιότητα ζωής, προστασία του περιβάλλοντος, προστασία και σωστή ανάδειξη της πολιτιστικής μας κληρονομιάς και προς όφελος των μελλοντικών γενεών.

Υπάρχει τέτοια κυβέρνηση και τέτοια αυτοδιοίκηση (Α και Β βαθμού);

Τα αποτελέσματα δυστυχώς, δεν αφήνουν περιθώρια αισιοδοξίας.

Τότε τι κάνουμε;

Σταυρώνουμε τα χέρια και περιμένουμε το μοιραίο, που σίγουρα, δεν θα αργήσει να έρθει.

Η, όχι ;

Και τι επιπλέον μπορούμε να κάνουμε, στο να πείσουμε τους συμπατριώτες μας, ότι αυτή η ανάπτυξη που δρομολογείται, δεν είναι προς το μακροχρόνιο όφελος του νησιού μας, των κατοίκων, του περιβάλλοντος, της ιστορίας μας, του πολιτισμού μας, των αξιών μας, της ποιότητας ζωής;

Δεν είναι λίγοι αυτοί που έχουν τέτοιες ανησυχίες και έναν αντίστοιχο προβληματισμό. Απλώς είναι διάσπαρτοι.

Επιβάλλεται όμως, να καθίσουν όλοι, στο ίδιο τραπέζι, ανεξάρτητα από ιδεολογίες και κομματικές προτιμήσεις. Ανεξάρτητα αν ο άλλος ενδιαφέρεται

περισσότερο για την καθαριότητα των παραλιών και θαλασσών ή κάνει βιολογικές καλλιέργειες ή περιθάλπει άρρωστα και κτυπημένα ζώα και πουλιά ή τι επαγγέλλεται ή αν είναι Παριανός ή μη Παριανός, με αγάπη όμως για τον τόπο που τον φιλοξενεί.

Και σε αυτό το προσκλητήριο, δεν θα πρέπει να λείψουν οι ευαισθητοποιημένοι επιστήμονες, που έχουν γνώση, θέση και προτάσεις και όλοι μαζί, να συζητήσουμε το πώς θέλουμε το νησί μας, τα νησιά μας αλλά και **Γιατί;**

Ίσως οι συμπατριώτες μας, που έχουν μια διαφορετική προσέγγιση στο θέμα της ανάπτυξης, δεν συνειδητοποιούν στο βαθμό που θα έπρεπε, τη σύνδεση που υπάρχει ανάμεσα στο είδος της ανάπτυξης που ακολουθείται αυτή τη στιγμή, και την εξυπηρέτηση συγκεκριμένων συμφερόντων, που δεν έχουν καμιά σχέση με το νησί και κανένα απολύτως ενδιαφέρον για την ποιότητα ζωής των κατοίκων του, για το μέλλον του και το περιβάλλον.

Όμως, όπως ήδη αναφέραμε, υπάρχουν και τα σκληρά και αδίστακτα συμφέροντα των διαφόρων λόμπι, που έχουν συγκεκριμένη στόχευση και πέφτουν σαν τις ακρίδες ή καλύτερα, σαν αιμοβόροι άνθρωποι, (υπάρχουν και αυτοί, αν και μειοψηφία, υποβάλουν και καθορίζουν σε μεγάλο βαθμό το μέλλον μας... όταν αντιληφτούν ότι δεν υπάρχει καμιά αντίσταση), μέχρι **την τελική τους Νίκη!** Και μετά, όταν δεν έχουν πια τίποτε να απομυζήσουν και να αποκομίσουν, βάζουν πλήρη για άλλα πανέμορφα και πιο παρθένα νησιά, για να επαναλάβουν το “θεάρεστο” έργο της αναβάθμισης - ανάπτυξης του τόπου, και της “ευτυχίας...” των κατοίκων. Είναι σαν τις ανεμογεννήτριες, που όταν περάσουν τα 20 - 25 χρόνια (και σταματήσουν οι επιδοτήσεις) αφήνουν πίσω τα κουφάρια τους, για να τα περιμαζέψουν, οι αυτόχθονες - ιθαγενείς, περίσυλλογιζόμενοι, τα ψεύτικα και εφήμερα όνειρα που τους έταξαν και εκείνοι τα πίστεψαν... Με μια μικρή διαφορά, για τα κουφάρια των ανεμογεννητριών μπορεί, με πολύ μεγάλο και δυσβάστακτο κόστος, κάτι να γίνει, έστω και με βαθειά πληγωμένο το περιβάλλον, στις εκτάσεις όμως του νησιού, τι θα κάνεις; θα απαλλοτριώσεις και θα διώξεις τους μεγιστάνες του χρήματος, που θα έχουν εξαγοράσει το μεγαλύτερο μέρος, για να κάνεις ένα νησί όπως πραγματικά θα έπρεπε να είναι;

Η μήπως, θα μπορούσαμε να υποθέσουμε, πως αυτοί οι μεγιστάνες, θα ενδιαφερθούν, είτε τώρα, είτε αργότερα, στο να παροτρύνουν και να στηρίζουν ένα νησί με ανθρωπό πρωτογενή τομέα, να φιλοξενεί ανθρώπους με πολιτισμό, που θα σέβονται το μικρό μας τόπο, το φυσικό του περιβάλλον, την ιστορία του, τον πολιτισμό του, τους κατοίκους του και οι τελευταίοι, να είναι ευτυχισμένοι και δημιουργικοί;

Τέτοια πράγματα δεν γίνονται. Ούτε να απαλλοτριώσουμε ιδιοκτησίες και να τους διώξουμε μπορούμε, ούτε να τους αναγκάσουμε να ενδιαφερθούν πραγματικά για τον τόπο που ήρθαν και κατακτήσανε...

Αν αφήσουμε να γίνει το κακό, αναστροφή δεν υπάρχει!

Μόνο η πρόβλεψη με αντίστοιχες ενέργειες μπορεί να σε προφυλάξει από την πλήρη κατάρρευση.

Αυτό είναι το κύριο, το κρίσιμο, αλλά και το πιο δύσκολο, ερώτημα, το τι κάνουμε, και μάλιστα άμεσα, διότι τα περιθώρια στενεύουν απελπιστικά. Με λίγα λόγια, έχει ξεκινήσει ήδη η αντίστροφη μέτρηση.

Τι μπορούμε να κάνουμε;

(Παραθέτω κάποιες σκέψεις και προτάσεις, οι περισσότερες όμως και οι πιο προσαρμοσμένες, θα έρθουν όταν όλοι μαζί σκεφτούμε το σήμερα και δρομολογήσουμε σωστά και υπεύθυνα το αύριο και ιδιαίτερα από εκείνους που ζουν μόνιμα στο νησί)

- Το πρώτο και βασικό, να ανοίξουμε διάλογο με τους συμπατριώτες μας που έχουν διαφορετική άποψη και προσέγγιση του θέματος και με προσοχή να τους ακούσουμε και με τρανταχτά στοιχεία, επιχειρήματα και παραδείγματα, να προσπαθήσουμε να τους πείσουμε, γι' αυτό που πρόκειται να συμβεί.

Δεν ήμαστε αντίπαλοι, τον ίδιο στόχο έχουμε: την ευημερία του τόπου, του Παριανού λαού και το μέλλον της νέας γενιάς, αντίπαλοι μας και κοινός μας εχθρός, τα αδιάστατα συμφέροντα που λυμαίνονται τον τόπο μας. Αυτό είναι ανάγκη να κατανοηθεί.

- Θα ήταν σημαντική ενημέρωση – πληροφόρηση και θα διευκόλυνε τον αγώνα μας, αν είχαμε στοιχεία στα παρακάτω και όταν μιλάμε να μιλάμε συγκεκριμένα:

1. Στοιχεία για την φέρουσα ικανότητα του νησιού. Που σαν βάση θα έχει: την ποιότητα ζωής του ανθρώπου, τον πολιτισμό και τον σεβασμό του φυσικού περιβάλλοντος.

2. Ενημέρωση για το υπάρχον Γ.Π.Σ (Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο) της Πάρου, π.χ. πόση έκταση είναι χαρακτηρισμένη σαν Δασική, Νατούρα, Κρατική, Δημοτική, Γεωργική, Οικιστική και συζήτηση για δυνατότητες βελτίωσης στον επερχόμενο χωροταξικό σχεδιασμό.

3. Ενημέρωση για τα νομικά καθεστάτα προστασίας που αφορούν το νησί μας, τα νησιά μας.

4. Πληροφορίες για τις ιδιοκτησιακές αλλαγές που έχουν επέλθει τα τελευταία χρόνια. Ιδιαίτερα όσες αφορούν αγορές ακινήτων από Ελληνικές και Ξένες εταιρείες και μεγιστάνες του χρήματος.

5. Πληροφορίες για την οικοδομική δραστηριότητα στο νησί την τελευταία δεκαετία (οικοδομικές άδειες, είδος και πλήθος τους, καταγεγραμμένες παραβάσεις, πιθανές καταγγελίες και η εξέλιξή τους, κ.λ.π.)

(Σημαντικό, αν μπορούμε να βρούμε ευσυνείδητους εθελοντές Δικηγόρους, με Όραμα για το νησί και να υπάρξει μπαράζ καταγγελιών και μηνύσεων για οποιεσδήποτε παραβιάσεις μικρές ή μεγάλες, πρόσφατες ή παλιότερες.)

- Διαμαρτυρίες, με συγκεντρώσεις κατοίκων, στα σημεία όπου εντοπίζονται παρανομίες - παραβάσεις. Τοπικά Δημοψηφίσματα. Ερωτήσεις στη Βουλή και Καταγγελίες στο Ευρωκοινοβούλιο, με προσφυγή στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο.

- Ενημέρωση για την Ευρωπαϊκή νομοθεσία και Πρακτικές σχετικά με τη Νησιωτικότητα. (Αλήθεια πώς διασφαλίζεται η Νησιωτικότητα; Σε ποιο βαθμό επαρκούν και με ποιους τρόπους εμφανίζονται στην Ελληνική Νομοθεσία και στις κυβερνητικές αποφάσεις οι ευρωπαϊκοί κανόνες για την Νησιωτικότητα;)

- Ενημέρωση για την επερχόμενη κλιματική αλλαγή και τις αναμενόμενες επιπτώσεις της στο νησί.

- **Προώθηση ορισμένων ιδεών και πρακτικών που είναι συμβατές με την πραγματικά αειφόρο ανάπτυξη, όπως:**

1. Μακροχρόνιος προγραμματισμός με Όραμα για το νησί.
2. Προστασία του περιβάλλοντος.
3. Προστασία και ανάδειξη της πολιτιστικής μας κληρονομιάς.
4. Τα όποια προβλήματα, μικρά, αλλά προπαντός μεγάλα, να λύνονται με βάση την αιεφόρο ανάπτυξη του νησιού.
5. Επιδίωξη στο βαθμό του δυνατού, αυτοδυναμία, ιδίως στον πρωτογενή τομέα.
6. Επιδίωξη συνεταιρισμών από καλλιεργητές με παραδοσιακά – βιολογικά προϊόντα και προώθηση ΠΟΠ προϊόντων. Αποτέλεσμα: υψηλή ποιότητα και αντίστοιχη τιμή.
7. Στο ίδιο πνεύμα συνεταιρισμοί από μικροβιοτέχνες και γυναικείους συνεταιρισμούς.
8. Ξενοδοχεία και εστιατόρια να υιοθετήσουν και να προβάλουν το ντόπιο πνεύμα και πολιτισμό όπως: κατάλληλη διαμόρφωση χώρου, ντόπια παραδοσιακή κουζίνα, Ελληνικά και ντόπια μουσικά ακούσματα, εξυπηρέτηση – καλύτερη παροχή υπηρεσιών. Και όταν οι ιδιοκτήτες είναι ντόπιοι ιδιαίτερη ενίσχυση τους, αλλά και όσοι άλλοι κινούνται στο ίδιο πνεύμα.
9. Προώθηση του Αγροτουρισμού. Δίκτυο με συνεταιριστικές μορφές, με πρότυπους χώρους φιλοξενίας και απασχόλησης, που να αναδεικνύουν τις παραδόσεις του νησιού και την παραδοσιακή φιλοξενία.
10. Να υπάρξουν οργανωμένες ξεναγήσεις σε μονοπάτια, σε φυσικούς, αρχαιολογικούς και βυζαντινούς χώρους και παραδοσιακά χωριά...
11. Με βάση τα προηγούμενα και όχι μόνο, θα εξασφαλιζονταν ποιοτικός τουρισμός και τουρισμό όλο το χρόνο.
12. Θα ήταν χρήσιμο να υπάρξει μια αναστολή των οικοδομικών εργασιών και να δοθεί η δυνατότητα να προβληματιστούμε όλοι μαζί, το τι θέλουμε για το νησί μας, ποια ανάπτυξη μας αντιστοιχεί;
  - Όπως και μεγάλη δραστηριότητα απαιτείται να υπάρξει στην κατεύθυνση ανόδου του πολιτιστικού επιπέδου (ιδίως στα παιδιά και στους νέους), με βιωματικό τρόπο. Έτσι μόνο θα υπάρξει κατανόηση της διαφοράς, της μιας μορφής ανάπτυξης από την άλλη και θα εκτιμηθεί όπως της αντιστοιχεί η ποιότητα ζωής.

Εάν αυτά οργανωθούν σωστά, ίσως μπορέσουμε να αποφύγουμε τα χειρότερα.

Και το μεγάλο ερώτημα:

Ποιοι άλλοι, θα συμμετέχουν σε ένα τέτοιο πνεύμα και αντίστοιχων δράσεων, εκτός από εκείνους που μια ζωή το προσπαθούν και το παλεύουν;

“Για το κακό δεν φταίει μόνο αυτός πού το διαπράττει, αλλά και εκείνος πού δεν τον εμποδίζει”

Θουκυδίδης 460 – 395 π.Χ.

Έχει δημοσιευθεί στο Ναξιώτικο Περιοδικό «ΦΛΕΑ» – Τριμηνιαία πολιτιστική και πολιτική έκδοση του Ιστορικού Ομίλου Νάξου ΑΡΣΔΣ
Τεύχος 76 Οκτώβρης – Δεκέμβρης 2022